

Ole Pedersen Krogseng - den første lensmann i Målselv

- av Odd Bjørklund -

Ole Pedersen Krogseng var født på Tynset i 1817 på gården Krogseng. Hans foreldre var Peder Pedersen Hektoen og Anne Olsdr. Sørgård. Han ble gift med Sigrid Semmingsdr. f. i. 1823 i Storelvdal. Hennes foreldre var Semming Olsen født i 1797 og Kari Tollefsdr. født i 1799 i Storelvdal av slektene Mølleby og Mølleby. Ole Krogseng kom først nordover til Alta som handelsbetjent i 1840. Da var han 23 år.

Her oppe i Alta var han ikke så mange, men dro til Målselven hvor mange av hans nære slektninger var kommet. Han kom først til Målselv hvor han fikk fetter Ole Halvorsen Hektoen som hadde anbefalt seg. Han var gift med Marit Olsdr. Utgård fra Tynset. Hennes søsken var Marit Utgård gift med Ole Olsen Lundberg i Bardu. Slekten er videre på oshaug i Bardu Mali Halvorsdr. Hektoen, søsteren Giskeen er gift i Steien, hvor foreldrene hennes er Halvor Pedersen Hektoen og Sigrid Olsdr. Sørgård. Marit Olsdr. Utgård kom til Tynset i Bardu gift med Peder Mortensen Aaen. Til Brandvoll var Mali Olsdr. gift med Hans Iversen. Hennes slekt er fra Hektoen på Åset ved Tynset. Der ned var det store barneflokker i hver familie, og det var fremdeles foreldrene som bestemte ekteskapet. De måtte som regel gifte seg med sine søskenbarn og tremenninger. Det kunne være tjukt blod i slekten. - Kikken var slik i den tid. Det kom til å vise seg etter kolonistene at kommet til nybyggerland - noen reiste sydover igjen for å inne seg sin ektefælle. En stor del kom opp i Bardu og Målselven ble gift med sine kusiner og nære slektninger.

Ole Pedersen Krogseng tilhørte en stor slekt der nede på Tynset og omegnen omkring. Hele hans familie var meget begavede mennesker. Hans far hadde bøker som gav ærd og kunnskap til tross for datidens slette skoletilbud. Ole P Krogseng var en personlighet med store talegaver og rike kunnskap. Det er flere av hans slekt som har utmerket seg. Deriblant stortingsmennene Tore Myrvang og Tore Aaen som var hans søstersønner. De var fra Tynset.

Ole P Krogseng ble med tiden i besiddelse av mange verv. Han ble en art de største talsmenn som bygden har fostret med rik viten og kunnskap. Han fungerte delvis som skolelærer og som fullmektig for lensmannen i Gisund tinglag.

I 1848 var han en tid konstituert lensmann i Tromsø tinglag og samme år ble han valgt til visesordfører i Lenvik. Det kom til å bli en selvfølge at han måtte bli Målselvens første ordfører, da sognet ble egen kommune i 1849.

I 1845 hadde han kjøpt gården Kirkesnes, men solgte den igjen til Staten i 1861. Gården ble brukt for funksjonærer i skogvesenet. Kirkesnes var allerede ryddet av Tomas Tomassen Frami og Anna Halvorsdr. Myhre. Han omkom i et snekred på sandmøen ved Renmælmoen.

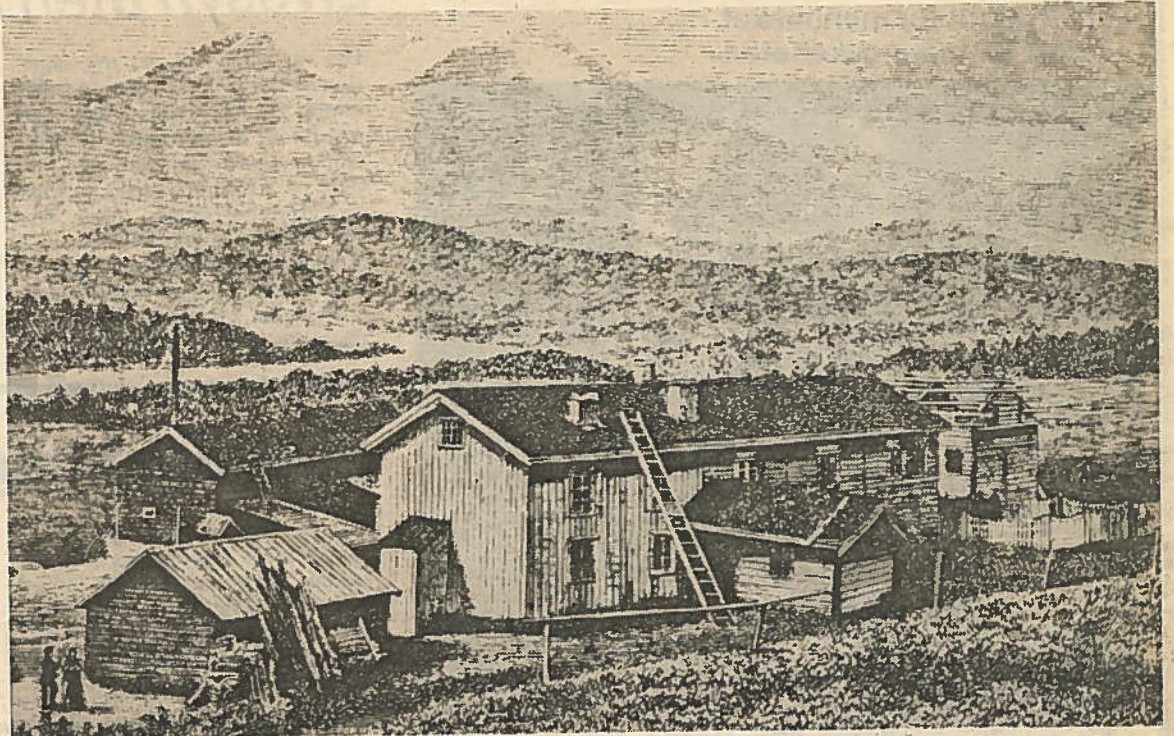
Ole P Krogseng ble i 1852 valgt til veiinspektør, og fikk med tiden så mange verv at han ikke maktet å oppfylle det han hadde tatt på seg. Det ble klaget på han som veioppsynsman enda det nesten ikke fantes veier eller bruer. Dessuten var han Skogfogd eller betjent fra 1856 - 1863. Forstmann Adam Egede Nilssen hadde kjøpt Kirkesnes etter Krogseng. Han var forstmann oppe i dalen, men han døde i 1866. Etter han ble Erik Arntsen Sandeggen veiinspektør. Etter at han døde i 1871 ble Ole P Krogseng igjen veiinspektør enda han hadde vervet som ordfører fra 1849 - 1857.

Allerede i 1956 ble han lensmann i dennyopprettede Målselv tinglag. Den første lensmannen i Målselv. I 1861 ble Målselv Sparebank opprettet og den som ble kasserer i hele 23 år var han Ole P Krogseng.

Den første misjonsforening ble stiftet i 1847 i Målselv. Foreningen holdt til på de større gårdene som Fagerlidal, Fossmoen, Brandskognes, Bakkehaug, Gullhav. Den første formann var ordfører Ole P Krogseng. Han var skolelærer, i skolestyret, han var med i fattigstyret, han var den ledende i bygda. Amtmannen hadde bestemt at han måtte si fra seg sin stilling som ordfører - siden han nu var lensmann. Så etter 1858 ble hans svoger Erik A. Sandeggen ordfører, han var gift med søstera til Sigrid Krogseng som var ho Anne Semmingsdr. født i Storelvdal.

I året 1820 var Fagerli ryddet av Andreas Jakobsen og Ingeborg Fagerlidal. Sønnene Jakob fikk Øvre Fagerli og Gabriel nedre Fagerli. Erik Sandeggen hadde overtatt Fagerli, men etter noen år solgte han til lensm. Krogseng.

Lensmann Krogseng var også en ivrig jordbruker og arbeidet for å bedre gårdbruket i Målselven. Gården Fagerli var et meget vel-drevet bruk som var meget å lære av - for de første rydningsmenn. I

Dette er Nedre Fagerlidal, hans store mønsterbruk i den tid å være. Det var på Fagerli hos lensmann Krogseng de enslige ungarne tok inn, her fikk de god opplæring i jordbruk og dyrehold.

fjøsset hans sto 20 prektige melkekyr på rad og rekke, og flere smådyr. På Fagerli tok de inn og fikk sin lærdom i jordbrukhold. Noen av ungarne ble der i flere år før de selv fikk seg rydningsland. Lars E Bjørkeng var betjent hos lensmann Krogseng et års tid, likeså Ole Håkensen Bakkehaug, Benoni Svendsen, L. Harstad, Nils Isevlmo, Erik A Kongli og mange flere. Senere ble disse ungarne ansatt som skogbetjenter oppe i dalen. - Det skulle vise seg å bli en utaknømlig jobb. Mange som ble overrumplet i tømmertryveri svor hev. Betjentene gjorde vel bare sin plikt - som ble til skade for dem gjennom hele livet. Men lensmann Krogseng ville ha et lovlig samfunn. Målselvens landbruksforening ble dannet for å fremme jordbruket med renhold, vannavkjøling, bort med sulteforing, forsøk med såkorn, settepoteter, nedlegging av gras i siloer ute i skog og mark. Det ble innført avlsokser, hester og sauer. Geitene var av den gamle norske rasen. Allerede i 1850 årene var det kommet tilveie jordbruksredskaper: rulleharver, plojer og tinnharver.

Det ble også ivret av fiskeoppdrett i elver og vann av de første rydningsmenn og lensmann Krogseng ivret sterkt for dette. Han var også formann i fattigstyret og hjalp de som trengte hjelp. Ble det liten avling, så var det sild og fisk som reddet mange fra den rene undergang.

Berte Mikkelsdr. hadde råd en gang - da de ikke eide mat i huset. Det var julekvelden hun måtte koke syregrasgraut til mannen og fem barn. De bodde jo på Elvevold inne i Rostadalen, og var inne-snedd i uvær før de kom seg ned til Balsfjorden og hentet mel. Det ble en kamp når de elendige somrør slo til. Når alt frøs ned omså midt på sommeren. Det ble harde vintre for mange uten noen form for veier. De måtte ut på hesteryggen, eller ut på ski med skikjelken på slep.

Fra 1852 ble det mere fart for veibygginga oppover Målselvdalen. Hver husstand fikk sine roder. Men det gikk i langdrag. De var for nedlesset med sine jordbruk, det var liten tid å avse. Det måtte settes inn arbeidskraft og mange ukjente «rallare» kom til bygda. De kunne slå seg løs i helgene. Det kom sterke drikker i omløp som ble opphavet til slåssing og brudulje. Noe som vakte misnøye blant «Haugianerne» oppe i bygda. Lensmann Krogseng var jo også formann i den opprettede misjonsforening. Lensmannen sendte

rapport til fogden: «Brennevins-handel har her i bygden nu, gjennom en lang årrekke vært ukjent. Det er derfor rimelig, når den nu stedsfunne forseelse vekker dyp indignasjon blant folket, og det kan neppe feile - at hr. Fogden vil vite ved kkekkelige bøter å avskrekke fra et eksempel, hvis befølgelse kunne ha uberegnelige følger for den nu på veier her oppe beskjeftegede større arbeidsstokk og gjennom denne bygdens innvånere». «Og det påpekes om kortspill som i de senere år har nesten vært ukjent i distriktet. Nå høres det ofte omtalt under fester og ellers, og det ligger nært til å tro at også her kan veiarbeiderne vært læremestre».

1850 tallet og utover var noen av verste «vargår» folk hadde opplevd. Lensmann Krogseng oppgir at i 1856 ble det drept av gjørn 4 kyr, 32 sauer og 5 geiter, mens vargen tok livet av 1 hest, 1 ku, 207 sauer, 38 geiter og 6 hunder. Ulven opptrådte i flokker i den tid, det ble uråd å ha dyrene ute på beite. Det ble nu utover årene drept uhyre mange bjørner, over hundre sier tallet. Rovdyrene var en stor fare for folk også, når ulven opptrer i flokker går den til angrep på folk. Det er ikke så få beretninger fra den tid da de første dølene var i kamp med bjørnen som fikk varig men for livet. Beretninger om han Bjønn-Erik, han Bjønn Reier, Bjønn Henrik, Tomas Tomassen kan fortelle det. Ei jente nede ved Rossvoll ble drept av bjørn, men dyreelskerne sier bjønn ikke er noen fare for mennesket.

Lensmann Krogseng hadde mange lønte stillinger og verv, men han kjøpte også opp store skogarealer og drev skogen ut. En tid eide han skogene oppe i Dividalen, og Tollefsen var den gang hans betjent oppe i Frihetsli. Da han enstemmig ble innstilt som lens-

mann i Bardu og Målselv gav kommunestyret han dette skussmål: «I den hele tid siden han bosatte seg her i distriktet, har vært overdratt alle de tillitsverv som har stått i kommunens rådighet å overdrage han, hvilket omstendigheter formelig tilfulde må godtgjøre at han har vunnet sitt distrikts bifall og tillit».

Det kunne ikke være så enkelt å ha slike verv i de elendige tider, da gårdene ble utlyst til tvangsauksjoner. Men han hadde jo da betjenter som gjorde den jobben. Hans kone Sigrid Semmingsdr. fikk medalje for sitt smør og ostestell og ryddige fjøs. Det kan man se av Kong Oskars besøk på Fagerli i 1873 - der han sier: «Gården Fagerli eies av lensmann Krogseng som har innrettet et aldeles tidsmessig fjøs - å holde de beste melkekyr samt yste ost og lage smør etter den nyeste metode. Så kongen viste han sin oppmerksomhet å bese hans fjøs med 30 kuer og uttalte seg rosende om hans bedrift. Kong Oskar med sitt følge spiste frokost der hos Krogseng på Fagerli. Han ble innbudt av kongen til å besøke slottet i Stockholm - som han siden gjorde. Setra oppe på Vakkerhømpen kjøpte han også. Han bygde vei dit opp, så han kunne kjøre dit i karjol sies det. Den kalte han for Øvre Fagerli - så han drev i sin tid to gårder, og det var mønsterbruk.

Ole Pedersen Krogseng og Sigrid Semmingsdr. Bjørnstad fikk bare en eneste datter - Anna Olsdr. Krogseng f. 1860. Hun ble gift med kjøpmann Anton Gjæver på Lyngseidet. De hadde 4 barn: Oia, Arne, Hanna og Borghild.

Dette var et minne om den største pioneren som Målselv har fostret i sin tid. Med alle de vanskelige hver i de harde tider, men han mestret dette til han døde så altfor tidlig i 1884 bare 67 år gammel.

Det første herredstyre i Målselven: Nederst fra venstre: Bersvønd Uleberg, Sandeggen, Lars Nordmo, Isevlmo og Reier Olsborg. I midten: Iver Kjeldmo, E. Nergaard, Krogseng og Gabriel Sollil. Øverst: H. Holmen (Vos), Ole Solberg, H. Øverby og Nils Nordmo.

Ole Pedersen Krogseng f. 1817 og hans kone ho Sigrid Semmingsdr. Ho er halv-søster til Nils Isevlmo. Ho var født i 1823 i Storelvdal.